HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

9 iunie 2016*

„Recurs — Înțelegeri — Articolul 81 CE — Piața spaniolă a bitumului rutier — Împărțirea pieței și coordonarea prețurilor — Durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului Uniunii Europene — Durata excesivă a procedurii în fața Comisiei Europene — Recurs cu privire la cheltuielile de judecată”

În cauza C-616/13 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 27 noiembrie 2013,

Productos Asfálticos (PROAS) SA, cu sediul în Madrid (Spania), reprezentată de C. Fernández Vicién, abogada,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de C. Urraca Caviedes și de F. Castillo de la Torre, în calitate de agenți, asistați de A. J. Rivas, avocat,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul T. von Danwitz, președintele Camerei a patra, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a cincea, domnul K. Lenaerts, președintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a cincea, și domnii D. Šváby (raportor), A. Rosas și C. Vajda, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: spaniola.

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, Productos Asfálticos (PROAS) SA solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 16 septembrie 2013, PROAS/Comisia (T-495/07, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2013:452,), prin care acesta din urmă a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei C(2007) 4441 final a Comisiei Europene din 3 octombrie 2007 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] [cazul COMP/38.710 – Bitum (Spania)] (denumită în continuare „decizia în litigiu”), în măsura în care o privește, precum și, în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

2 Articolul 31 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [81 CE și 82 CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială 08/vol. 4, p. 269) prevede că „Curtea de Justiție are plenitudine de competență cu privire la acțiunile introduse împotriva deciziilor prin care Comisia stabilește o amendă sau o penalitate cu titlu cominatoriu și [că aceasta] poate elimina, reduce sau mări amenda sau penalitatea cu titlu cominatoriu aplicată”.

Liniile directoare din 1998

3 Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului [65 alineatul (5) CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „Liniile directoare din 1998”) prevăd la punctul 1 A, consacrat evaluării gravității încălcării:

„A. Gravitatea

La evaluarea gravității încălcării, trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de mărimea pieței geografice relevante.

Încălcările sunt, așadar, împărțite în trei categorii: încălcări minore, încălcări grave și încălcări foarte grave.

[…]

— încălcări foarte grave:

Acestea sunt, în general, restricții orizontale, precum cartelurile de fixare a prețurilor și cote de împărțire a piețelor […]

Amenzi posibile: peste 20 de milioane de [euro].

[…]”

Istoricul cauzei și decizia în litigiu

4 Istoricul cauzei a fost prezentat la punctele 1-89 din hotărârea atacată și poate fi rezumat după cum urmează.

5 Produsul vizat de încălcare este bitumul de penetrație, mai precis un bitum care nu a făcut obiectul niciunei prelucrări și care este utilizat pentru construirea și pentru întreținerea șoselelor.

6 Piața spaniolă a bitumului cuprinde, pe de o parte, trei producători, grupurile Repsol, CEPSA-PROAS și BP, și, pe de altă parte, importatori, printre care figurează grupurile Nynäs și Petrogal.

7 Grupul CEPSA-PROAS este un grup internațional de societăți din sectorul energiei, cotat la bursă și prezent în mai multe țări. PROAS, filială deținută în întregime de Compañía Española de Petróleos (CEPSA) SA de la 1 martie 1991, comercializează bitum produs de aceasta și produce și de asemenea comercializează alte produse pe bază de bitum.

8 În urma unei cereri de imunitate prezentate la 20 iunie 2002 de una dintre societățile grupului BP în temeiul Comunicării Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea din 2002 privind cooperarea”), au fost efectuate verificări la 1 și 2 octombrie 2002 la societăți din grupurile Repsol, CEPSA-PROAS, BP, Nynäs și Petrogal.

9 La 6 februarie 2004, Comisia a trimis întreprinderilor în cauză o primă serie de solicitări de informații în temeiul articolului 11 alineatul (3) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE și 82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3).

10 Prin faxurile din 31 martie 2004 și, respectiv, din 5 aprilie 2004, unele societăți din grupul Repsol, precum și PROAS au prezentat Comisiei o cerere în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, însoțită de o declarație de întreprindere.

11 După ce a adresat alte patru solicitări de informații întreprinderilor vizate, Comisia a deschis în mod formal o procedură și a notificat, de la 24 la 28 august 2006, o comunicare privind obiecțiunile societăților în cauză din grupurile BP, Repsol, CEPSA-PROAS, Nynäs și Petrogal.

12 La 3 octombrie 2007, Comisia a adoptat decizia în litigiu, prin care a constatat că cele 13 societăți care erau destinatarele acesteia participaseră la un ansamblu de acorduri de împărțire a pieței și de coordonare a prețurilor bitumului de penetrație rutier în Spania (cu excepția Insulelor Canare).

13 Comisia a considerat că fiecare dintre cele două restrângeri ale concurenței constatate, și anume acordurile orizontale de împărțire a pieței și de coordonare a prețurilor, punea în lumină, prin însăși natura sa, cele mai grave tipuri de încălcări ale articolului 81 CE, care sunt susceptibile să justifice, potrivit jurisprudenței, calificarea drept încălcări „foarte grave”.

14 Comisia a stabilit „cuantumul de plecare” al amenzilor care urmau să fie aplicate la suma de 40 000 000 de euro luând în considerare gravitatea încălcării, valoarea pieței relevante, estimată la 286 400 000 de euro pentru anul 2001, ultimul an complet al încălcării, și faptul că încălcarea era limitată la vânzările de bitum efectuate într-un singur stat membru.

15 Comisia a clasat ulterior societățile destinatare ale deciziei în litigiu în diferite categorii, definite în funcție de importanța lor respectivă pe piața relevantă, în vederea aplicării tratamentului diferențiat, astfel încât să țină seama de capacitatea lor economică efectivă de a cauza un prejudiciu grav concurenței.

16 Grupul Repsol și PROAS, ale căror cote pe piața relevantă se ridicau la 34,04 % și, respectiv, la 31,67 % pentru exercițiul 2001, au fost clasate în prima categorie, grupul BP, cu o cotă de piață de 15,19 %, în a doua categorie, iar grupurile Nynäs și Petrogal, ale căror cote de piață se situau între 4,54 % și 5,24 %, în a treia categorie. Pe acest temei, „cuantumurile de bază” ale amenzilor care urmau să fie aplicate au fost adaptate după cum urmează:

— prima categorie, pentru Repsol și pentru PROAS: 40 000 000 de euro;

— a doua categorie, pentru grupul BP: 18 000 000 de euro și

— a treia categorie, pentru grupurile Nynäs și Petrogal: 5 500 000 de euro.

17 După majorarea „cuantumului de bază” al amenzilor în funcție de durata încălcării, și anume o perioadă de 11 ani și 7 luni în ceea ce privește PROAS (de la 1 martie 1991 la 1 octombrie 2002), Comisia a considerat că cuantumul amenzii care urma să fie aplicată acesteia trebuia majorat cu 30 % în temeiul circumstanțelor agravante, întrucât această întreprindere a figurat printre „motoarele” importante ale înțelegerii în cauză.

18 Comisia a decis de asemenea că, în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, PROAS avea dreptul la o reducere cu 25 % a cuantumului amenzii care ar fi trebuit să îi fie aplicată în mod normal.

19 Pe baza acestor elemente, CEPSA și PROAS li s-a aplicat în solidar o amendă de 83 850 000 de euro.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

20 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 20 decembrie 2007, reclamanta a solicitat anularea deciziei în litigiu în măsura în care o privește, precum și, în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată. Aceasta a solicitat de asemenea obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

21 În susținerea acțiunii, reclamanta a invocat opt motive.

22 Tribunalul a respins fiecare dintre aceste motive și, prin urmare, acțiunea în totalitate.

23 Cu titlu reconvențional, Comisia a solicitat Tribunalului, în exercitarea competenței sale de fond, să majoreze cuantumul amenzii aplicate PROAS, cerere pe care acesta a respins-o.

Concluziile părților

24 Prin recursul formulat, PROAS solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate;

— pronunțarea definitivă cu privire la litigiu, fără trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal, și anularea deciziei în litigiu sau, în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată;

— cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal și

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată aferente celor două proceduri.

25 Comisia solicită Curții:

— respingerea recursului și

— obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

26 În susținerea recursului său, recurenta invocă patru motive.

27 Primul motiv, care cuprinde patru aspecte, se întemeiază pe încălcarea articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), a articolului 261 TFUE și a articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003. Prin intermediul celui de al doilea motiv, care trebuie examinat în primul rând, recurenta arată că Tribunalul a interpretat în mod eronat punctul 1 A din Liniile directoare din 1998. Al treilea motiv se întemeiază pe încălcarea principiului respectării termenului rezonabil. Al patrulea motiv se întemeiază pe încălcarea articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, în versiunea aplicabilă litigiului.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe interpretarea eronată a punctului 1 A din Liniile directoare din 1998

Argumentele părților

28 Prin intermediul celui de al doilea motiv, îndreptat împotriva punctelor 129-135, 140-143, 149, precum și 439-442 din hotărârea atacată, recurenta impută Tribunalului că a încălcat principiile securității juridice și egalității de tratament, precum și dreptul la apărare, printr-o interpretare eronată a punctului 1 A din Liniile directoare din 1998.

29 În primul rând, aceasta apreciază că, potrivit modului de redactare a acestui punct și obiectivelor politicii de concurență, Tribunalul trebuia să verifice dacă Comisia ținuse seama, pentru a stabili cuantumul de bază al amenzii, de impactul asupra pieței al încălcării în cauză, din moment ce acest impact ar fi „[putut] fi măsurat” în speță.

30 Or, Tribunalul ar fi admis că Comisia califică încălcarea în litigiu drept „încălcare foarte gravă” în sensul punctului menționat și stabilește cuantumul de bază al amenzii la dublul cuantumului minim prevăzut pentru astfel de încălcări, fără a aprecia impactul acesteia.

31 Procedând astfel, Tribunalul ar fi adus de asemenea atingere caracterului obligatoriu pentru Comisie al propriilor sale linii directoare, ar fi permis acesteia din urmă să se distanțeze de practica sa decizională anterioară și ar fi încălcat articolul 47 din cartă, transformând, potrivit recurentei, prezumția potrivit căreia înțelegerile sunt încălcări foarte grave „numai în temeiul naturii lor” în prezumție irefragabilă.

Aprecierea Curții

32 Prin intermediul prezentului motiv, recurenta impută Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a statuat că Comisia putea califica încălcarea în litigiu drept „foarte gravă” în sensul punctului 1 A din Liniile directoare din 1998 în considerarea naturii înseși a acestei încălcări.

33 În această privință, este suficient să se amintească că, potrivit unei jurisprudențe constante, din Liniile directoare din 1998 rezultă că înțelegerile orizontale cu privire la prețuri sau la împărțiri de piețe pot fi calificate drept încălcări foarte grave numai în temeiul naturii lor, Comisia nefiind obligată să

demonstreze un impact real al încălcării asupra pieței (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 septembrie 2009, Prym și Prym Consumer/Comisia, C-534/07 P, EU:C:2009:505, punctul 75, Hotărârea din 24 septembrie 2009, Erste Group Bank și alții/Comisia, C-125/07 P, C-133/07 P și C-137/07 P, EU:C:2009:576, punctul 103, precum și Hotărârea din 8 mai 2013, Eni/Comisia, C-508/11 P, EU:C:2013:289, punctul 97).

34 Prin urmare, în mod întemeiat și fără a încălca principiile securității juridice și egalității de tratament, dreptul la apărare al recurentei sau articolul 47 din cartă, Tribunalul, după ce a amintit, la punctul 130 din hotărârea atacată, că încălcarea în litigiu lua forma unor acorduri orizontale de împărțire a pieței și a unei coordonări de prețuri, iar apoi, la punctul 133 din această hotărâre, jurisprudența vizată în esență la punctul anterior din prezenta hotărâre, a respins argumentația recurentei potrivit căreia Comisia nu putea califica încălcarea în litigiu drept „încălcare foarte gravă” în sensul punctului 1 A din Liniile directoare din 1998 fără a aprecia impactul acesteia asupra pieței.

35 În consecință, al doilea motiv al recursului trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 47 din cartă, a articolului 261 TFUE și a articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003

Cu privire la primul și la al doilea aspect ale primului motiv, care se întemeiază pe denaturarea motivelor invocate de recurentă și, respectiv, pe încălcarea dreptului la protecție jurisdicțională efectivă

– Argumentele părților

36 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, recurenta impută Tribunalului că, la punctele 125, 127 și 140-142 din hotărârea atacată, a denaturat motivele pe care aceasta le-a invocat. Tribunalul ar fi considerat astfel, pe de o parte, că recurenta se limita la a contesta calificarea drept „încălcare foarte gravă” a încălcării în cauză, fără a contesta în mod autonom cuantumul de bază al amenzii care i-a fost aplicată. Pe de altă parte, Tribunalul ar fi apreciat că aceasta invocase elementele caracteristice ale pieței spaniole cu titlu de circumstanțe atenuante, iar nu ca factori care ilustrează gravitatea mai redusă a încălcării în litigiu.

37 Procedând astfel, Tribunalul nu i-ar fi permis în niciun moment să conteste cuantumul de bază de 40 000 000 de euro reținut de Comisie în decizia în litigiu și ar fi pus-o astfel în imposibilitatea de a se apăra.

38 În această privință, recurenta arată de asemenea, în cadrul celui de al doilea aspect al primului motiv, îndreptat împotriva punctelor 129-143, 149-160 și 439-446 din hotărârea atacată, că, prin faptul că nu a efectuat o analiză autonomă a argumentelor pe care le invocase cu privire la gravitatea încălcării și s-a limitat la a-și însuși argumentele Comisiei, astfel cum acestea figurează în decizia în litigiu, și interpretarea pe care această instituție o dă propriilor linii directoare, Tribunalul nu și-a îndeplinit „obligația de a exercita un control de fond al deciziei în litigiu conform articolului 261 TFUE și articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003”.

39 Recurenta susține că Tribunalul se limitează la a repeta afirmațiile cuprinse în decizia în litigiu referitoare la gravitatea și la întinderea geografică a încălcării, în condițiile în care aceasta imputa Comisiei că nu și-a motivat suficient decizia în această privință. Recurenta consideră de asemenea că Tribunalul reține insuficient existența unor presiuni exercitate de guvernul spaniol în speță, în special prin faptul că a apreciat, la punctul 138 din hotărârea atacată, că acestea constituiau simple aprobări sau tolerări ale unei încălcări din partea autorităților naționale. Aceasta apreciază de asemenea că

Tribunalul se limitează la a face trimitere la Liniile directoare din 1998 în ceea ce privește impactul real al înțelegerii în litigiu asupra pieței și adoptă o motivare inoperantă cu privire la adaptarea cuantumului de bază al amenzii.

40 În plus, Tribunalul nu ar fi „revizuit decizia [în litigiu] în exercitarea controlului de fond care revine în sarcina sa”.

41 Comisia apreciază că primul și al doilea aspect ale primului motiv al recursului sunt vădit neîntemeiate.

– Aprecierea Curții

42 În ceea ce privește al doilea aspect al primului motiv, care trebuie examinat în primul rând, trebuie amintit cu titlu introductiv că sistemul de control jurisdicțional al deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE constă într-un control al legalității actelor instituțiilor prevăzut la articolul 263 TFUE, care poate fi completat, în aplicarea articolului 261 TFUE și la cererea reclamanților, prin exercitarea de către Tribunal a unei competențe de fond în ceea ce privește sancțiunile aplicate de Comisie în acest domeniu (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 71).

43 În această privință, astfel cum Curtea a avut deja ocazia să precizeze în mai multe rânduri, întinderea controlului de legalitate prevăzut la articolul 263 TFUE se extinde la toate elementele deciziilor Comisiei privind procedurile de aplicare a articolelor 101 TFUE și 102 TFUE care fac obiectul unui control aprofundat asigurat de Tribunal, în drept și în fapt, în lumina motivelor invocate de reclamanți și ținând seama de ansamblul elementelor prezentate de aceștia din urmă, indiferent că sunt anterioare sau ulterioare deciziei adoptate, indiferent că au fost prezentate în prealabil în cadrul procedurii administrative sau pentru prima dată în cadrul acțiunii cu care este sesizat Tribunalul, în măsura în care aceste din urmă elemente sunt pertinente pentru controlul legalității deciziei Comisiei (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 72).

44 În schimb, întinderea acestei competențe de fond este strict limitată, spre deosebire de controlul legalității prevăzut la articolul 263 TFUE, la stabilirea cuantumului amenzii (Hotărârea din 21 ianuarie 2016, Galp Energía España și alții/Comisia, C-603/13 P, EU:C:2016:38, punctul 76).

45 Prin urmare, al doilea aspect al primului motiv al recurentei, care vizează nerespectarea articolului 261 TFUE și a articolului 31 din Regulamentul nr. 1/2003, trebuie înțeles ca fiind îndreptat împotriva faptului că Tribunalul nu a exercitat un control de fond al cuantumului amenzii aplicate prin decizia în litigiu.

46 Or, trebuie să se constate că Tribunalul a furnizat, la punctele 129-164 din hotărârea atacată, o expunere detaliată a factorilor de care a ținut seama pentru a aprecia gradul de gravitate a încălcării în litigiu reținut de Comisie în decizia în litigiu.

47 În această privință, Tribunalul a considerat, în primul rând, că în mod întemeiat Comisia calificase încălcarea în litigiu drept „încălcare foarte gravă” în sensul punctului 1 A din Liniile directoare din 1998.

48 Tribunalul a considerat, în al doilea rând, că, în orice caz, Comisia a putut stabili în mod valabil la suma de 40 000 000 de euro cuantumul de bază al amenzii aplicate PROAS fără a trebui să ia în considerare impactul real al înțelegerii asupra pieței relevante. În acest scop, a apreciat că recurenta nu a dovedit că această piață nu avea dimensiune națională. În plus, Tribunalul a luat în considerare valoarea totală a pieței spaniole a bitumului de penetrație în anul 2001, precum și cotele de piață deținute de PROAS pe aceasta, care se ridicau la 31,67 %.

49 În sfârșit, ținând seama de aceste elemente, Tribunalul a apreciat, la punctul 158 din hotărârea atacată, că, „presupunând chiar dovedită lipsa impactului real al înțelegerii în cauză asupra pieței relevante, acest lucru nu ar conduce Tribunalul la modificarea cuantumului amenzii”.

50 Motivarea care figurează la punctele 439-446 din hotărârea atacată nu poate fi criticată nici pentru neexercitarea de către Tribunal a controlului său de fond. Astfel, Tribunalul dă un răspuns circumstanțiat la criticile recurentei, la finalul unui raționament propriu fiecăreia dintre ele. Acest lucru este valabil pentru criticile referitoare, în primul rând, la viciul de motivare a deciziei în litigiu în ceea ce privește lipsa impactului real al înțelegerii în litigiu asupra pieței, în al doilea rând, la confuzia membrilor încălcării în ceea ce privește caracterul licit al acordurilor, determinată de intervenționismul pe care l-ar fi practicat guvernul spaniol, și, în al treilea rând, la evaluarea ponderii respective a participanților la înțelegere pe baza cifrei lor de afaceri în materie de bitum de penetrație.

51 În plus, simplul fapt că, la punctele 157, 158 și 449 din hotărârea atacată, Tribunalul a confirmat, în exercitarea competenței sale de fond în ceea ce privește amenda aplicată PROAS, mai multe elemente ale aprecierii efectuate de Comisie în decizia în litigiu și a căror legalitate a fost anterior constatată nu poate caracteriza neexercitarea de către acesta a controlului său de fond (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2013, Eni/Comisia, C-508/11 P, EU:C:2013:289, punctul 99).

52 Pe de altă parte, întrucât recurenta contestă aprecierea elementelor de probă efectuată de Tribunal cu privire la presiunile exercitate de guvernul spaniol și în special faptul ca respectivele elemente să fie considerate de acesta o simplă aprobare sau tolerare a unei încălcări de către autoritățile naționale, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, Tribunalul este singurul competent să constate și să se pronunțe asupra situației de fapt și, în principiu, să examineze probele pe care le reține în susținerea acesteia. Din moment ce aceste elemente au fost obținute în mod legal și au fost respectate principiile generale de drept, precum și normele de procedură aplicabile în materie de sarcină a probei și de administrare a probelor, numai Tribunalul are competența de a aprecia valoarea care trebuie să fie atribuită elementelor care i-au fost prezentate. Această apreciere nu constituie, așadar, cu excepția cazului denaturării acestor elemente, o chestiune de drept supusă ca atare controlului Curții (Hotărârea din 20 ianuarie 2016, Toshiba Corporation/Comisia, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punctul 40).

53 În consecință, al doilea aspect al primului motiv trebuie respins în parte ca inadmisibil și în parte ca neîntemeiat.

54 În ceea ce privește primul aspect al primului motiv, referitor la pretinsa denaturare a motivelor invocate în fața Tribunalului, argumentul potrivit căruia Tribunalul a considerat în mod eronat că recurenta s-a limitat la a contesta calificarea drept „încălcare foarte gravă” a încălcării în cauză, fără a contesta în mod autonom cuantumul de bază al amenzii care i-a fost aplicată, este inoperant. Astfel, după cum reiese din cuprinsul punctului 48 din prezenta hotărâre, Tribunalul nu s-a limitat, în orice caz, la a examina calificarea încălcării în cauză drept „încălcare foarte gravă”, ci a verificat și stabilirea cuantumului de bază.

55 Acest lucru este valabil și în ceea ce privește argumentul potrivit căruia Tribunalul a apreciat că recurenta invocase elementele caracteristice pieței spaniole cu titlu de circumstanțe atenuante, iar nu ca factori care ilustrează gravitatea mai redusă a încălcării în litigiu. Astfel, întrucât Tribunalul a efectuat o examinare a afirmațiilor recurentei cu privire la caracteristicile pieței spaniole în cadrul aprecierii circumstanțelor atenuante, acestuia nu i se poate, în orice caz, imputa că nu le-a examinat cu ocazia aprecierii gravității încălcării (a se vedea Hotărârea din 5 decembrie 2013, Solvay Solexis/Comisia, C-449/11 P, nepublicată, EU:C:2013:802, punctele 78 și 79).

56 Rezultă că primul aspect al primului motiv al recursului trebuie respins ca inoperant.

Cu privire la al treilea aspect al primului motiv, întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament

57 Prin intermediul celui de al treilea aspect al primului motiv, recurenta impută Tribunalului că a încălcat principiul egalității de tratament prin faptul că a statuat, la punctele 161-164 din hotărârea atacată, că Comisia se putea îndepărta de la practica sa decizională anterioară în materie de concurență, astfel cum reiese aceasta în special din Decizia C(2006) 4090 final a Comisiei din 13 septembrie 2006 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] [cauza COMP/F/38.456 – Bitum (Țările de Jos)].

58 În această privință, este suficient să se amintească, asemenea Tribunalului la punctul 161 din hotărârea atacată, că, potrivit unei jurisprudențe constante, practica decizională anterioară a Comisiei nu servește drept cadru juridic aplicabil amenzilor în materie de dreptul concurenței (Hotărârea din 23 aprilie 2015, LG Display și LG Display Taiwan/Comisia, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punctul 67, precum și jurisprudența citată).

59 În consecință, al treilea aspect al primului motiv al recursului trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la al patrulea aspect al primului motiv, întemeiat pe inexistența unei analize efective a Tribunalului în ceea ce privește ponderea specifică a PROAS în încălcarea în litigiu și pe refuzul acestuia de a dispune măsurile de organizare a procedurii solicitate

– Argumentele părților

60 Prin intermediul celui de al patrulea aspect al primului motiv, îndreptat împotriva punctelor 209 și 215 din hotărârea atacată, recurenta impută Tribunalului, pe de o parte, că a săvârșit o eroare prin faptul că nu a analizat, pentru motivul că era vorba despre o nouă susținere, argumentul recurentei potrivit căruia metoda de calcul al vânzărilor utilizată de Comisie ar fi putut genera o majorare artificială a ponderii sale în înțelegere, în măsura în care Comisia ar fi exclus vânzări între grupuri ale altor participanți la înțelegere și ale altor produse decât bitumul de penetrație.

61 Pe de altă parte, aceasta apreciază că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a respins cererea sa de adoptare a unor măsuri de organizare a procedurii menite să impună Comisiei prezentarea unor documente destinate să permită recurentei să dovedească săvârșirea de către Comisie a unei erori în stabilirea ponderii specifice a PROAS în cartelul în cauză. Ca urmare a acestui fapt, Tribunalul ar fi pus recurenta în imposibilitatea de a-și susține în mod util argumentația.

62 Comisia apreciază că acest aspect al primului motiv trebuie respins.

– Aprecierea Curții

63 Referitor la critica recurentei întemeiată pe inexistența unei analize efective a Tribunalului în ceea ce privește ponderea specifică a PROAS în încălcarea în litigiu, trebuie să se constate că aceasta provine dintr-o interpretare eronată a hotărârii atacate.

64 Rezultă astfel din aceasta că Tribunalul a înlăturat motivat critica menționată. În acest scop, acesta a indicat, cu titlu principal, la punctele 204-208 din hotărârea atacată, motivele pentru care nu era posibil ca Comisia să țină seama, pentru exercițiul care a servit drept referință pentru stabilirea cuantumului de bază al amenzii, de vânzările grupului Repsol către Composán Distribución SA și, cu titlu suplimentar, la punctele 211-215 din această hotărâre, că recurenta nu dezvolta nicio argumentație cu privire la alte societăți care aparțin acestui grup.

65 Prin urmare, presupunând că Tribunalul a constatat în mod eronat, la punctul 209 din aceeași hotărâre, că argumentația dezvoltată de recurentă în această privință era nouă, acesta a menționat corespunzător cerințelor legale, în cadrul aprecierii sale suverane a faptelor, motivele pentru care a considerat că Comisia nu încălcase, cu ocazia stabilirii cuantumului de bază al amenzii aplicate recurentei, principiile proporționalității și egalității de tratament.

66 În ceea ce privește refuzul opus de Tribunal la cererea de măsuri de organizare a procedurii sau de cercetare judecătorească prezentată de recurentă, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, numai Tribunalul este competent să aprecieze eventuala necesitate de a completa informațiile de care dispune în cauzele cu care este sesizat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Viega/Comisia, C-276/11 P, nepublicată, EU:C:2013:163, punctul 39 și jurisprudența citată).

67 Ținând seama de motivarea suficientă reținută de Tribunal la punctele 204-208 din hotărârea atacată pentru a stabili caracterul nepertinent al documentelor referitoare la vânzările grupului Repsol către Composán Distribución, simplele afirmații ale recurentei cu privire la caracterul eventual util pentru apărarea sa al acestor documente nu sunt suficiente pentru a demonstra că Tribunalul nu era în măsură să statueze în deplină cunoștință de cauză. Prin urmare, din aceste susțineri nu se poate deduce o obligație a Tribunalului de a utiliza măsuri de organizare a procedurii sau de cercetare judecătorească (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 martie 2015, Dole Food și Dole Fresh Fruit Europe/Comisia, C-286/13 P, EU:C:2015:184, punctul 59).

68 Rezultă că această critică trebuie respinsă ca neîntemeiată, precum și al patrulea aspect al primului motiv în ansamblu.

69 Având în vedere cele de mai sus, primul motiv al recursului trebuie respins.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe încălcarea principiului respectării termenului rezonabil

Argumentele părților

70 Prin intermediul celui de al treilea motiv, îndreptat împotriva punctelor 372-400 din hotărârea atacată, recurenta impută Tribunalului, pe de o parte, că a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că procedura administrativă desfășurată de Comisie, care a durat aproximativ cinci ani și patru luni, fusese tratată într-un termen rezonabil și că, prin urmare, principiul bunei administrări nu a fost încălcat. În această privință, recurenta arată că nu poate fi constatat caracterul rezonabil al duratei acestei proceduri în lumina respectării de către Comisie a termenului de prescripție prevăzut de Regulamentul nr. 1/2003. Aceasta susține de asemenea că durata excesiv de lungă a procedurii menționate a avut drept consecință aplicarea unei amenzi mai mari decât cea care i-ar fi fost aplicată dacă procedura s-ar fi încheiat într-un termen rezonabil, ținând seama de înăsprirea progresivă a politicii Comisiei în materie de amenzi pentru încălcarea normelor de concurență.

71 Pe de altă parte, aceasta impută Tribunalului durata excesivă a procedurii jurisdicționale – și anume cinci ani și nouă luni –, care nu s-ar justifica prin nicio circumstanță excepțională.

72 Ținând seama de faptul că cumulul duratelor procedurii, atât administrativă, cât și jurisdicțională, depășește 11 ani, la care trebuie să se adauge durata soluționării prezentului recurs, recurenta solicită Curții să acționeze în conformitate cu această încălcare a principiilor respectării termenului rezonabil și bunei administrări, anulând hotărârea atacată și evocând fondul cauzei pentru a anula decizia în litigiu sau, în subsidiar, să reducă cuantumul amenzii pe acest temei, fără a o obliga să formuleze o acțiune în despăgubire la Tribunal.

73 Comisia arată că, în ceea ce privește afirmațiile privind încălcarea termenului rezonabil în cadrul procedurilor atât administrativă, cât și jurisdicțională, îi revine recurentei sarcina de a sesiza Tribunalul cu o acțiune în despăgubire. Adaugă că, în orice caz, aceasta nu invocă niciun element apt să demonstreze că durata procedurilor în fața Comisiei și a Tribunalului, luate separat sau împreună, a fost excesivă având în vedere împrejurările speței.

Aprecierea Curții

74 În ceea ce privește primul aspect al prezentului motiv, prin care recurenta impută Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că procedura administrativă s-a desfășurat într-un termen rezonabil, trebuie amintit că, deși încălcarea principiului respectării termenului rezonabil poate justifica anularea unei decizii adoptate la finalul unei proceduri administrative întemeiate pe articolul 101 TFUE sau 102 TFUE, întrucât presupune și o încălcare a dreptului la apărare al întreprinderii în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, EU:C:2006:592, punctele 42 și 43), încălcarea de către Comisie a termenului rezonabil al unei astfel de proceduri administrative, presupunând că este dovedită, nu poate conduce la o reducere a cuantumului amenzii aplicate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2014, Bolloré/Comisia, C-414/12 P, nepublicată, EU:C:2014:301, punctul 109).

75 În speță, trebuie să se sublinieze că, la punctele 375-377 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat în mod definitiv, ceea ce de altfel nu a fost contestat de recurentă în cadrul prezentului recurs, că aceasta nu demonstrase că exercitarea dreptului la apărare a putut fi afectată din motive legate de durata pretins excesivă a procedurii administrative.

76 Prin urmare, fără a săvârși nicio eroare de drept Tribunalul a respins motivul recurentei prin care aceasta urmărea să obțină, în temeiul duratei pretins excesive a procedurii administrative, anularea deciziei în litigiu.

77 În această privință, faptul că durata excesivă a procedurii menționate ar fi avut drept consecință pentru recurentă aplicarea unei amenzi mai mari decât cea care i-ar fi fost aplicată dacă aceeași procedură ar fi fost închisă într-un termen rezonabil este, în considerarea caracterului pur speculativ al acestei argumentații, lipsit de pertinență.

78 Argumentația recurentei cu privire la acest aspect trebuie să fie, în consecință, respinsă ca neîntemeiată.

79 Întrucât recurenta solicită în subsidiar reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată, ținând seama de caracterul pretins excesiv al duratei procedurii administrative, trebuie să se arate, astfel cum s-a amintit la punctul 74 din prezenta hotărâre, că o astfel de argumentație este inoperantă.

80 Prin urmare, primul aspect al celui de al treilea motiv nu poate fi primit.

81 În ceea ce privește al doilea aspect al acestui motiv, prin care recurenta impută Tribunalului că i-a încălcat dreptul la un termen de judecare rezonabil, trebuie amintit că încălcarea săvârșită de o instanță a Uniunii a obligației sale rezultate din articolul 47 al doilea paragraf din cartă de a judeca într-un termen rezonabil cauzele cu care este sesizată trebuie să fie sancționată printr-o acțiune în despăgubire introdusă la Tribunal, o asemenea acțiune constituind un remediu efectiv. Astfel, o cerere prin care se solicită repararea prejudiciului cauzat de nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil nu poate fi introdusă direct la Curte în cadrul unui recurs, ci trebuie introdusă la Tribunal (a se vedea în special Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de

España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 66, Hotărârea din 9 octombrie 2014, ICF/Comisia, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, punctul 57, precum și Hotărârea din 12 noiembrie 2014, Guardian Industries și Guardian Europe/Comisia, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punctele 17 și 18).

82 Tribunalul, având competență în temeiul articolului 256 alineatul (1) TFUE și sesizat fiind cu o cerere de despăgubiri, are obligația de a se pronunța asupra unei astfel de cereri statuând într-un complet diferit de cel care a trebuit să soluționeze litigiul care a determinat procedura a cărei durată este criticată (a se vedea în special Hotărârea din 10 iulie 2014, Telefónica și Telefónica de España/Comisia, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punctul 67, Hotărârea din 9 octombrie 2014, ICF/Comisia, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, punctul 58, precum și Hotărârea din 12 noiembrie 2014, Guardian Industries și Guardian Europe/Comisia, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punctul 19).

83 În aceste condiții, având în vedere că este evident, fără a fi necesar ca părțile să prezinte elemente suplimentare în această privință, că Tribunalul și-a încălcat în mod suficient de grav obligația de a se pronunța în cauză într-un termen rezonabil, Curtea poate stabili acest fapt (a se vedea în special Hotărârea din 9 octombrie 2014, ICF/Comisia, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, punctul 59, precum și Hotărârea din 12 noiembrie 2014, Guardian Industries și Guardian Europe/Comisia, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punctul 20).

84 Această situație se regăsește în speță. Durata procedurii desfășurate în fața Tribunalului, și anume aproape cinci ani și nouă luni, care cuprinde, în special, astfel cum susține recurenta și după cum reiese din cuprinsul punctelor 90-92 din hotărârea atacată, o perioadă de aproape patru ani și două luni care s-a scurs fără niciun act de procedură între încheierea procedurii scrise și ședința de audiere a pledoariilor, nu se poate explica nici prin natura, nici prin complexitatea cauzei, nici prin contextul acesteia.

85 Din considerațiile prezentate la punctul 81 din prezenta hotărâre rezultă totuși că al doilea aspect al prezentului motiv trebuie respins.

86 În consecință, al treilea motiv al recursului trebuie respins în totalitate.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului în versiunea aplicabilă procedurii din fața Tribunalului

87 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, recurenta susține că Tribunalul a încălcat articolul 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Tribunalului în versiunea aplicabilă litigiului prin obligarea PROAS la plata cheltuielilor de judecată, în condițiile în care ar fi trebuit, ținând seama de faptul că ambele părți au căzut în pretenții în ceea ce privește argumentația lor, să repartizeze între acestea cheltuielile de judecată.

88 În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, în ipoteza în care toate celelalte motive ale unui recurs au fost respinse, concluziile privind pretinsa neregularitate a deciziei Tribunalului cu privire la cheltuielile de judecată trebuie respinse ca inadmisibile, în temeiul articolului 58 al doilea paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, potrivit căruia recursul nu poate privi exclusiv taxele și cheltuielile de judecată (a se vedea în acest sens Ordonanța din 13 ianuarie 1995, Roujansky/Consiliul, C-253/94 P, EU:C:1995:4, punctele 13 și 14, precum și Hotărârea din 2 octombrie 2014, Strack/Comisia, C-127/13 P, EU:C:2014:2250, punctul 151).

89 Întrucât recurenta a căzut în pretenții în ceea ce privește primele trei motive ale recursului, ultimul motiv, referitor la repartizarea cheltuielilor de judecată, trebuie declarat de asemenea inadmisibil.

90 Prin urmare, recursul trebuie respins în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

91 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul său de procedură, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

92 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din regulamentul menționat, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

93 Întrucât Comisia a solicitat obligarea PROAS la plata cheltuielilor de judecată, iar recurenta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată aferente prezentei proceduri de recurs.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Productos Asfálticos (PROAS) SA la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături